

איש האמונה הבודד (The Lonely Man Of Faith)
הרב מואיז נבון

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מז

שלשה נביאים הם. אחד תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב. ואחד תבע כבוד הבן וכבוד האב.

1. אליהו תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן שנאמר "ויאמר קנא קנאתי ליקוק אלהי צבאות נפי עזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה" (מלכים א' י"ט י).
2. יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב שנאמר "ויקם יונה לברח תרשישה מלפני יקוק..." (יונה א: ג).
3. ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר "נחננו פשענו ומרינו אתה לא סלחת" (איכה ג' מ"ב):

~ אליהו ~

אחאב רשע	מלכים א פרק טז - ... (ל) ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני יקוק מכל אשר לפניו: (לא) ויהי הנקל לכתו בחטאות ורבעם בן נבט ויקח אשה את איזבל בת אתבעל מלך צידונים וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו: (לב) ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: (לג) ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את יקוק אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: ...
בצורת / ילד אלמנה	מלכים א פרק יז - (א) ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי יקוק אלהי ישראל אשר עמדתני לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי: ס ... (ז) ויהי מקץ ימים ויבש הנחל כי לא היה גשם בארץ: ס (ח) ויהי דבר יקוק אליו לאמור: (ט) קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צוייתי שם אשה אלמנה לכלכלך: ... פ (יז) ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית ויהי חליו חזק מאד עד אשר לא נותרה בו נשמה: ... (יט) ויאמר אליה תני לי את בנך ויקחהו מחיקה ויעלהו אל העליה אשר הוא יושב שם וישכבהו על מטתו: ... (כא) ויתמדד על הילד שלש פעמים ויקרא אל יקוק ויאמר יקוק אלהי תשב נא נפש הילד הזה על קרבו: (כב) וישמע יקוק בקול אליהו ותשב נפש הילד על קרבו ויחי: (כג) ... ויאמר אליהו ראי חי בנך: (כד) ותאמר האשה אל אליהו עתה זה נדעתי כי איש אלהים אתה ודבר יקוק בפיך אמת: פ
עמות דרמתי בין אליהו ובעלי הבעל בכרמל	מלכים א פרק יח - (א) ויהי ימים רבים ודבר יקוק היה אל אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה: ... (יז) ויהי כראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עכר ישראל: (יח) ויאמר לא עכרתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצות יקוק ותלך אחרי הבעלים: (יט) ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הפרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ויביאי הבעל ארבע מאות אכלי שלחן איזבל: ... (כב) ויאמר אליהו אל העם אני נותרתי נביא ליקוק לבדי ויביאי הבעל ארבע מאות וחמשים איש: (כג) ויתנו לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד וינתהו וישימו על העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את הפר האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים: (כד) וקראתם בשם אליהיכם ואני אקרא בשם יקוק והיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים ויען כל העם ויאמרו טוב הדבר: ... (לג) ויערף את העצים וינתח את הפר וישם על העצים: (לד) ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על העלה ועל העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו: (לה) וילכו המים סביב למזבח וגם את התעלה מלאו מים: (לו) ויהי בעלות המנחה ויש אלהי אלהים ויאמר יקוק אלהי אברהם יצחק וישראל היום ידע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ויבדדך עשיתי את כל הדברים האלה: (לז) עניני יקוק עניני וידעו העם הזה כי אתה יקוק האלהים ואתה הסבת את לבם אחרנית: (לח) ותפל אש יקוק ותאכל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה: (לט) וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו יקוק הוא האלהים יקוק הוא האלהים: (מ) ויאמר אליהו להם תפשו את נביאי הבעל איש אל ימלט מהם ויתפשו ויורדו אליהו אל נחל קישון וישחטם שם: ...
ברחה למות / תשובת ה'	מלכים א פרק יט - (א) ויגד אחאב לאיזבל את כל אשר עשה אליהו ואת כל אשר הרג את כל הנביאים בחרב: (ב) ותשלח איזבל מלאך אל אליהו לאמר כה יעשו אלהים וכה יוספו כי קעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם: (ג) וירא ויקם וילך אל נפשו ... (ד) והוא הלך במדבר דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל את נפשו למות ויאמר רב עתה יקוק קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבתי: (ה) וישכב וישן תחת רתם אחד והנה זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: (ו) ויבט והנה מראשתי עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישב וישכב: (ז) וישב מלאך יקוק שנית ויגע בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדבר: (ח) ויקם ויאכל וישת והנה דבר יקוק אליו ויאמר לו מה לך פה אליהו: (י) ויאמר קנא קנאתי ליקוק אלהי צבאות בני עזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: (יא) ויאמר צא ועמדת בחר לפני יקוק והנה יקוק עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יקוק, לא ברוח יקוק, ואחר הרוח רעש, לא ברעש יקוק: (יב) ואחר הרעש אש, לא באש יקוק, ואחר האש קול דממה דקה: (יג) ויהי כשמע אליהו וילט פניו באדמתו ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו: (יד) ויאמר קנא קנאתי ליקוק אלהי צבאות בני עזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: ס מלבי"ם - ויאמר. שנית כי לא יוכל לעזוב קנאתו לה צבאות כי מקנא הוא על דבר כבוד שמו: (טו) ויאמר יקוק אליו לך שוב לדרךך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם: (טז) ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד: ... מכילתא דרבי ישמעאל - ... שאין תלמוד לומר לנביא "ותחתיד" אלא שאי אפשר בבואתך.

מלכים ב פרק ב (יא) - ויהי המה [אליהו ואלישע] הלכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים:

זהר, ויקהל דף קצז. [עם תרגום מתוך מדבש]

"מי עלה שמייים" זה אליהו, "וירד" זה יונה הנביא שהוריד הדג... ומה שייכות יש ליונה הנביא עם אליהו? כי יונה בא מכחו של אליהו, כי הוא בן האישה מצרפת שהחייהו במה שנתן לו חלק מנשמתו, לפיכך היה להם כמה דברים שווים, והיינו: ... באליהו כתוב "וישאל את נפשו למות" (יט:ד) וביונה כתוב "וישאל את נפשו למות" (ד:ח), ובשביל שאליהו החיה את יונה לכן נקרא יונה **בן אמיתי, כאילו היה בן אליהו שכתוב בו "וידבר יקוק בפיך אמת"**.

- אליהו תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן / יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב

יונה פרק א - (א) ויהי דבר יקוק אל יונה בן אַמְתִּי לֵאמֹר: (ב) קוּם לֵךְ אֶל יְנִינָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרָא עֲלֶיהָ כִּי עֲלֵתָה רַעְתָּם לְפָנָי: (ג) וַיִּקָּם יוֹנָה לְבָרַח תַּרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי יְקוֹק וַיֵּרָד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֲנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישַׁי וַיִּתֵּן שָׂכָרָה וַיֵּרָד בָּהּ לְבוֹא עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה מִלְּפָנָי יְקוֹק:

ספר הכוזרי (ב:יד) אמר החבר: כל מי שנתנבא לא נתנבא כי אם בה [בישראל] או בעבורה.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת צו סימן יז

פעם שלישית שלחו אל ינונה להחריבה. דן יונה דין בינו לבין עצמו ואמר: יודע אני שהגויים קרובי תשובה הם עכשיו יעשו תשובה והקב"ה שולח רוגזו על ישראל.

יונה פרק ד - (א) וירע אל יונה רעה גדולה ויחר לו: (ב) ויתפלל אל יקוק ויאמר אנה יקוק הלוא זה דברי עד היותי על אדמתי על כן קדמתי לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ונתם על הרעה: (ג) ועתה יקוק קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי: ס

(ד) ויאמר יקוק ההיטב חרה לך: (ה) ויצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר: (ו) וימן יקוק אלהים קיקיון ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על הקיקיון שמחה גדולה: (ז) וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת ותף את הקיקיון וייבש: (ח) ויהי כזרח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית ותף השמש על ראש יונה ויתעלף וישאל את נפשו למות ויאמר טוב מותי מחיי: (ט) ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה לך על הקיקיון ויאמר ההיטב חרה לי עד מות: (י) ויאמר יקוק אתה חסות על הקיקיון אשר לא עמלת בו ולא גדלתו שכן לילה היה ובו לילה אבד: (יא) ואני לא אחוס על ינונה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין מינו לשמאלו ובהמה רבה:

~ ירמיהו ~

ירמיהו פרק א -

(א) דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענותות בארץ בנימן: ... (ד) ויהי דבר יקוק אלי לאמר: (ה) **בטרם אצוד בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: (ו) ואמר אהה אדני יקוק הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי: פ (ז) ויאמר יקוק אלי אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשליחך תלך ואת כל אשר אצוד תדבר: ... (יט) ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאם יקוק להצילך: פ**

ירמיהו טו -

(י) **אוי לי אמי כי ילדתני איש ריב ואיש מדון לכל הארץ לא נשיתי ולא נשו בי כלה מקללני:**

ירמיהו כ - (ז) פתייתי יקוק ואפת חזקתני ותוכל הייתי לשחוק כל היום כלה לעג לי: (ח) כי מדי אדבר אצק חמס ושד אקרא כי היה דבר יקוק לי להרפה ולקלס כל היום: (ט) ואמרתי לא אצורנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש בערת עצר בעצמותי ונלאיתי כלכל ולא אוכל: ... (יד) ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתני אמי אל יהי ברוך: (טו) ארור האיש אשר בשר את אבי לאמר ילד לך בן זכר שמח שמחהו: ... (יח) למה זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון ויכלו בבשת ימי: פ

ירמיהו פרק כא - (א) הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יקוק בשלח אליו המלך צדקיהו את פשחור בן מלפיה ואת צפניה בן מעשיה הכהן לאמר: (ב) דרש נא בעדנו את יקוק כי נבוכדראצר מלך בבל נלחם עלינו אולי יעשה יקוק אותנו ככל נפלאותיו ויעלה מעלינו: ס (ג) ויאמר ירמיהו אליהם כה תאמר אל צדקיהו: (ד) כה אמר יקוק אלהי ישראל הנני מסב את כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים בם את מלך בבל ואת הפשדים הצרים עליכם מחוץ לחומה ואספתני אותם אל תוך העיר הזאת: (ה) ונלחמתי אני אתכם ביד נטויה וברזע חזקה ובאף ובחמה ובקצף גדול: (ו) והייתי את יושבי העיר הזאת ואת האדם ואת הבהמה בידך גדול ימתו: ...

- ירמיהו תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר "נחננו פשענו ומרינו אתה לא סלחת"

קריאה לנבא והבריחה
למות
תשובת ה'

קריאה לנבאות
קשה
למות
תשובת ה'

R. Soloveitchik, The Lonely Man of Faith

The role of the man of faith whose religious experience is fraught with inner conflicts and incongruities, who oscillates between ecstasy in God's companionship and despair when he feels abandoned by God, and who is torn asunder by the heightened contrast between self-appreciation and abnegation.

האדם המאמין, אשר חוויתו הדתית עמוסה מאבקים פנימיים וסתירות, הפוסח על שתי הסעיפים, בין דביקות באלוהים ובין יאוש שעה שחש כי נעזב על-ידי האלוהים, ואשר משוסע בגלל הניגוד המובלט בין הערכה עצמית ובין התבטלות—

...

The nature of the dilemma can be stated in a three-word sentence: I am lonely. Let me emphasize, however, that by stating 'I am lonely' I do not intend to convey to you that I am alone. I, thank God, do enjoy the love and friendship of many. I meet people, talk, preach, argue, reason; I am surrounded by comrades and acquaintances. And yet, companionship and friendship do not alleviate the passional experience of loneliness which trails me constantly. I am lonely because at times I feel rejected and thrust away by everybody, not excluding my most intimate friends, and the words of the Psalmist, 'My father and my mother have forsaken me,' ring quite often in my ears like the plaintive cooing of the turtledove. It is a strange, alas, absurd experience engendering sharp, enervating pain as well as a stimulating, cathartic feeling. I despair because I am lonely and, hence, feel frustrated. On the other hand, I also feel invigorated because this very experience of loneliness presses everything in me into the service of God. In my "desolate, howling solitude" I experience a growing awareness that, to paraphrase Plotinus's apothegm about prayer, this service to which I, a lonely and solitary individual, am committed is wanted and gracefully accepted by God in His transcendental loneliness and numinous solitude.

אפשר לציין כי אופיה של הדילמה בשתי מילים: אני בודד. אולם אדגיש כי בשעה שאני אומר "אני בודד" אינני מתכוון לומר שאני חי לבדי. ברוך השם, אני נהנה מאהבתם וידידותם של רבים. אני נפגש עם בני אדם, אני מדבר, מטיף, מתווכח, טוען: מוקף אני על-ידי חברים ומכרים. ועם זאת, החברות והידידות אין בהן כדי להפיג את החווייה מליאת הסבל של בדידות המלווה אותי תדיר. אני בודד משום שמדי פעם חש אני שנעזבתי והורחקתי על-ידי כולם, אפילו על-ידי ידידי הקרובים ביותר, ודברי בעל המזמור (תהלים כז, י) "כי אבי ואמי עזבוני" נשמעים באוזניי כהמייתו הנוגה של התור. זוהי חווייה מוזרה, ולצערי אף אבסורדית, המולידה כאב צורב ומתיש וכמו-כן תחושה ממריצה ומזככת. הנני מתייאש משום שאני בודד, ועל-כן מתוסכל אני. מאידך, חש אני שכוחי נתחדש בי מפני שחווייה זו של בדידות דוחקת את כל כולי לעבודת ה'. מתוך בדידותי שהיא "לשמה ולשרקה" גוברת בי התודעה – שאפשר לתארה על-פי פאראפראזה של דברי פלוטינוס על התפילה – כי העבודה הזאת אשר לה מתחייב אנוכי, איש בודד וגלמוד, היא לרצון לפני ה' המצוי בבדידות אינסופית וקדושה.